

ضرورت بازنگری مداوم در نظام آموزشی

گزارشی که اخیراً دربارهٔ تغییر نظام آموزشی در فنلاند، که یکی از پیشرفته‌ترین نظام‌های آموزشی در جهان را دارد، منتشر شده است می‌بینیم که در آن دیگر کلاس با مواد درسی خاص وجود نخواهد داشت. بلکه «پدیدهٔ یادگیری» جای آن را می‌گیرد. در این نظام شاگردان به جای اینکه مواد درسی را جداگانه یاد بگیرند خودشان در آموزش نقشی فعال خواهند داشت و در برنامه‌ریزی آموزشی مشارکت می‌کنند.

طراحان این برنامه باور دارند که نظام سنتی با مواد درسی جدا از هم کودکان را برای زندگی آینده آماده نمی‌سازد. این شاگردان به تفکر چند وجهی نیاز دارند تا بتوانند به مسائل از زاویه‌های مختلف بنگرند و از ابزارهای گوناگون برای حل آن‌ها استفاده کنند. در این نظام دانش‌آموزان موضوع مورد علاقهٔ خود را انتخاب و همراه با معلمان خود برای یادگرفتن آن برنامه‌ریزی می‌کنند.

با این همه، بدیهی است که هرگونه برنامه‌ریزی جدید در صورتی موفقیت‌آمیز خواهد بود که در آن به فرهنگ و امکانات موجود در جامعه و حفظ کرامت انسانی و محیط اطراف توجه کافی مبذول شده باشد. تأکید بر جنبهٔ اخلاقی استفاده از امکانات جدید ضروری است. هر ابزار ساخت دست بشر را می‌توان در جهت رفاه و آسایش یا نابودی و ویرانی به کار گرفت. مسئولیت مهم مربیان آن است که همراه با رشد علمی، پیشرفت اخلاقی شاگردان را نیز مدنظر داشته باشند تا آن‌ها بتوانند با به کارگیری صحیح امکانات گسترده‌ای که در اختیارشان قرار دارد در جهت ایجاد جامعه‌ای قانونمند و سعادت‌مند گام بردارند؛ جامعه‌ای که در آن هر شهروند به سایر افراد و محیطی که در آن زندگی می‌کند توجه کافی دارد و در جهت حفظ و حراست از حقوق سایر افراد و محیطی که در آن زندگی می‌کند تلاش کافی به عمل می‌آورد.

در جهانی زندگی می‌کنیم که به سرعت تغییر می‌کند و روند تحولات علمی در آن به اندازه‌ای بدیع است که دنبال کردن آن کار آسانی نیست. یافته‌های علمی جدید ما را به اعماق اتم و امکانات گستردهٔ موجود در آن رهنمون شده‌اند و اگر در جریان آخرین اخبار علمی قرار داشته باشید متوجه شده‌اید که اکنون بیشتر پژوهش‌ها در مقیاس نانو صورت می‌گیرند و ابعاد قطعات مورد استفاده در ابزارهای مختلف به سطح اتمی و مولکولی فروکاسته شده‌اند.

وقتی فیزیک‌دان معروف ریچارد فاینمن در سخنرانی سال ۱۹۵۹ خود در گردهمایی انجمن فیزیک آمریکا در کالتهک اظهار داشت که «فضای زیادی در پائین دست وجود دارد»، به ظرفیت‌های شگفت‌انگیز موجود در کوچک مقیاس اشاره داشت. او امکان ساخت رایانه‌های بسیار کوچک و توانمند با استفاده از مدارهای بسیار ریز مولکولی را مطرح و پیش‌بینی کرد که روزی می‌توان تمام اطلاعات موجود در کتاب‌هایی که در سراسر تاریخ نوشته شده‌اند را روی مکعبی به ضلع $0/۱۲۵$ میلی‌متر قرار داد که به زحمت با چشم غیرمسلح قابل مشاهده است.

در آن زمان کمتر کسی فکر می‌کرد که این پیش‌بینی فاینمن تا این اندازه زود تحقق یابد. اکنون تلفن‌های همراهی که در اختیار همگان قرار دارد امکاناتی بسیار بیشتر از دستگاه‌هایی را در اختیار استفاده‌کنندگان قرار می‌دهند که فضایی بسیار بزرگ را اشغال می‌کردند. به این ترتیب امکان دستیابی به آخرین یافته‌های علمی در اختیار همگان قرار دارد.

این تحولات لزوم بازنگری مداوم در شیوه‌های آموزشی را ایجاد می‌کند. اکنون دیگر نظام سنتی مبتنی بر حفظ کردن مواد درسی کارآیی خود را از دست داده است و باید روش برخورد با این اطلاعات گسترده و استخراج مواد موردنیاز از این گنجینهٔ وسیع را به شاگردان آموخت. به‌عنوان مثال، در